

Метою другого етапу Економічна сутність експортного потенціалу авіаційного комплексу України та його взаємозв'язок з іншими економічними категоріями НДР «Дослідження експортного потенціалу авіаційного комплексу України» є обґрунтування теоретико-методичних засад експортного потенціалу підприємств авіаційного комплексу України та їх емпіричне узагальнення з іншими економічними категоріями.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти України та ЄС, що регулюють господарську діяльність підприємств транспорту, документи методичного та нормативного спрямування міжнародних організацій у сфері реформування транспорту, матеріали, опубліковані в наукових фахових виданнях, інформація Державної служби статистики України, Національного банку України, аналітичні матеріали Міністерства інфраструктури України, Міністерства фінансів України, Рахункової палати України, Державного підприємства з обслуговування повітряного руху України «Украерорух», статистичні дані ДП «ЗАВОД 410 ЦА», комунального підприємства «Міжнародний аеропорт «Київ» (Жуляни)», Міжнародного аеропорту «Бориспіль», статистичні дані підприємств авіаційної галузі України тощо.

В результаті виконання другого етапу НДР:

- встановлено генезис уявлень щодо визначення понять «потенціал» та «експортний потенціал»;
- проведено історичний екскурс формування та розвитку експортного потенціалу авіаційного комплексу України;
- досліджено наукові парадигми забезпечення функціонування авіаційного комплексу та його місце в національній економіці України;
- обґрунтовано інструментарій державної підтримки експортного потенціалу авіаційного комплексу України;
- здійснено теоретичне обґрунтування економічної безпеки формування та реалізації експортного потенціалу авіаційного комплексу.

Досліджуючи економічну сутність експортного потенціалу авіаційного комплексу України та його взаємозв'язок з іншими економічними категоріями, встановлено, що сукупність внутрішніх та зовнішніх економічних можливостей та ресурсів, які створюють умови для розвитку та забезпечують реалізацію стратегічних і тактичних цілей підприємств у сфері авіаційної діяльності, відтворюють економічний потенціал авіаційного комплексу України.

Доведено, що забезпечення ефективного функціонування авіаційного комплексу потребує розроблення дієвого механізму формування та реалізації концепції державно-приватного партнерства як складової розвитку експортного потенціалу підприємств, який являє собою структуровану сукупність методологічних положень, прийомів та інструментів, що забезпечує стійке зростання експортного потенціалу авіаційного комплексу України.

Особливостями товарів авіаційного комплексу є високий рівень технологічності, велика початкова вартість необхідних фінансових, технологічних та кадрових ресурсів для організації виробництва; великі терміни розробок, випробувань і створення виробів, складний рівень кооперації виробників, високий рівень сертифікації та контролю якості виробів, високий рівень гарантії безпеки, високий рівень підготовки фахівців з експлуатації товарів підприємств авіаційного комплексу, наявність гарантій після продажу товарів, сервісна підтримка їх експлуатації.

Встановлено, що для успішної діяльності підприємств авіаційного комплексу необхідно мати чітке розуміння перспектив виходу на зовнішній ринок, а перед тим проаналізовано експортний потенціал та обсяг зарубіжного ринку. Гармонізація сучасної системи державного регулювання інтеграцією зовнішньоторговельного сектору України до ЄС повинна здійснюватися, виходячи з того, що сторони мають відмінні причини формування інтеграційного об'єднання.

Якщо для країн ЄС інтеграція є засобом максимізації використання потенціалу продуктивних сил та виробничих відносин, які переросли національні рамки й намагаються збільшити сферу свого розташування та впливу, то для України це, насамперед, інструмент подолання низького рівня економічного розвитку, намагання через об'єднання створити кращі умови для індустріалізації та розвитку національної економіки.

Обґрунтовано, що авіаційні підприємства України мають досить вагомий потенціал для їх подальшого розвитку, проте основними причинами уповільнення темпів розвитку підприємств вітчизняного авіаційного комплексу є скорочення технологічних розробок та інтелектуальних ресурсів, а також відсутність активної міжнародної кооперації. Відбувається погіршення вікової структури кадрового потенціалу галузі, що загрожує її перспективам.

За результатами досліджень під час виконання другого етапу науково-дослідної роботи «Дослідження експортного потенціалу авіаційного комплексу України», були опубліковані наступні монографії, підручники, статті та тези доповідей:

Монографії:

1. **Ovsak O. P., Liskovich N. Yu.** Methodical components of estimation and provision of strategic positioning of air transport enterprises of Ukraine. Economic Development: Global Trends and National Peculiarities. Collective monograph. – Poland: “Publishing House “Baltija Publishing”, 2020. – 600 p. ISBN 978-9934-588-61-7. P. 546-562.

2. **Ovsak O.P.** Directions of strengthening of the competitiveness of Ukraine's economy. Монографія. Нарощування фінансово-економічного потенціалу суб'єктів економічних відносин як основа поступального розвитку територіально-господарських систем: монографія / В. Левицький, С. Радинський, І. Кошкалда, А. Ряснянська, О. Овсак та ін.; за заг. ред. О. Панухник / ФОП Паляниця В.А. Тернопіль, 2021. 209 с. С.28-39. ISBN 978-617-7875-15-3 9.

3. **Данілова Е.І.** Концепція системного підходу до управління економічною безпекою підприємства: монографія. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2020. 342 с.

4. **Kyrylenko O.M., Novak V.O., Razumova K.M.** Corporation strategy planning and implementation in conditions of growing changes of the external environment. Corporate social responsibility: challenges and opportunities. Ed. Y.Bilan, T.Mostenska, O.Kovtun. Monograph. Poland, Szczecin: Scientific Publishing House (SPH), Centre of Sociological Research, 2021. - Bibliogr. – Illiustr. –186 p.

5. **Коваленко Ю.О., Оксенюк М.О.** Інноватизація розвитку транспортно-логістичних систем водного транспорту України як фактор підвищення міжнародної конкурентоспроможності. Latest Technologies of Neo-industrial Transformations: Financial, Legal and Sociological Aspects. Gutsalenko L., Liashenko V., Sukach O. and others: Collective monograph [Ed. by Doctor of Economics Sciences, Prof. Pasichnyk Yu.]. Austria. Shioda GmbH, Steyr, 2020. 380 p.

6. **Kyrylenko O., Razumova K., Novak V.** Low-active sections of railway transport of Ukraine: dialectics, problems and prospects of development: Monograph. K.: Condor Publishing House, 2020. 190 p.

Навчальні посібники:

1. Транспортна політика Європейського Союзу і України: Навчальний посібник / **О.М. Кириленко, В.О. Новак, К.М. Разумова, І.Б. Зарубінська, Т.Л. Мостенська, О.А. Сьомін** – К.: Кондор-Видавництво, 2021. – 60 с.

2. EU Transport Policy Strategies: Tutorial for training. **L. Lytvynenko, V. Novak, O. Kyrylenko.** Kyiv: Publishing House “Condor”, 2021. 60 p.

Статті в наукових виданнях:

1. **Ovsak Oksana Pavlivna, Liskovych Nazarii Yuriiiovych, Nazarenko Oleksandra Pavlivna.** Assessment of the competitive positions of national airlines of Ukraine. TEM Journal. 2021, Vol.10, issue 1, P.318-326. DOI: 10.18421/TEM101-40. ISSN: 2217-8309, **Індексовано у Scopus.**

2. **К.М. Разумова, О.М. Кириленко, В.О. Новак** Стратегічний аналіз як інструмент для формування та впровадження стратегії розвитку підприємства. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2021. – №1. С.141-148 DOI:<http://doi.org/10.18371/fcaptr.v3i34.215456> **Індексовано у Web of science**

3. **Danilova E.I.** Strategic Management of the Implementation of Potential Corporate Restructuring Projects / Yurji Arsenyev, Elvira Danilova, Zorina Shatskaya, Oksana Osetrova, Yuliia Dzhepa // Academy of Strategic Management Journal, Volume 19, Issue 3, 2020, pp. 1-9. **Індексовано у Scopus.**

4. **Kyrylenko O., Razumova K., Novak V., Guryna A.** Strategic analysis as a tool for the formation and implementation of air company development strategy. Зб. наук. пр. ДВНЗ «Університет банківської справи» «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики». – Харків: ХННІ, 2020. - №4. **Індексовано у Web of Science**

5. Yan Sen, Voitshovskiy V., Lytvynenko S., Borets I., Rusanova S., **Lytvynenko L.** Realization of a nonlinear multiproduct model of cargo traffic management of the network air carrier Comptes rendus de l'Academie bulgare des Sciences. – 2021. – Т. 74, № 4. – Р. 561-567 **Індексовано у Scopus.**

6. **Овсак О.П., Ліскович Н.Ю.** Ефективність стратегічного позиціонування авіаційних підприємств України. Проблеми системного підходу в економіці: Зб. наук. пр. К.: НАУ, 2020. Вип.4(78). С. 113-121. **У фаховому виданні. Індексовано в Index Copernicus.**

7. **Данілова Е.І.** Ідентифікація стану економічної безпеки вітчизняних авіакомпаній. Проблеми економіки. 2020. №1(43), с. 132-137 **У фаховому виданні. Індексовано в Index Copernicus, Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics , Directory of Open Access Journals, EBSCOhost.**

8. **Данілова Е.І.** Оцінювання економічної безпеки реалізації економічного потенціалу авіатранспортних підприємств. Економічний аналіз: зб. наук. праць, 2020, Том 30, № 1, с. 50-56 (0,44 д.а.). **У фаховому виданні. Індексовано в Index Copernicus, Open Ukrainian Citation Index, WorldCat, Google Scholar, Windows Live Academic, ResearchBible, Open Academic Journals Index, CiteFactor, Scientific Indexing Services.**

9. **Данілова Е.І.** Методичний підхід до оцінювання економічної безпеки реалізації системи економічних інтересів авіатранспортних підприємств. Бізнес Інформ. 2020. №3, с. 217-222 **У фаховому виданні. Індексовано в Index Copernicus, Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics , Directory of Open Access Journals, Academic Journals Database, GetInfo, Research Bible.**

10. **Данілова Е.І.** Умова збалансованості економічних інтересів авіакомпанії. Проблеми системного підходу в економіці: збірник наукових праць. Випуск 2(76), Київ-2020, с. 62-68 (0,35 д.а.). Видання індексується і реферується в зарубіжних базах даних: Index Copernicus (Польща), CiteFactor, OAJSE, Google Scholar, Eurasian Scientific Journal Index.

11. **Кириленко О.М., Разумова К.М., Новак В.О.** Аналіз стратегічного позиціонування та тенденцій розвитку авіаційних перевезень в Україні. Зб. наук. праць «Моделювання та інформаційні системи в економіці». Вип. 99, 2020. С. 83-91. **У фаховому виданні. Індексовано в Index Copernicus.**

12. **Kyrylenko O.M., Novak V.O., Razumova K.M.** Mostenska T.L. Aviation transport development. Economy. Finances. Right. - 2020. - №12. - Pp. 10-16. **У фаховому виданні. Індексовано в Index Copernicus.**

13. **Kyrylenko O.M., Novak V.O., Razumova K.M.** Peculiarities of business development information providing of modern corporations. Global Scientific E-Journal "International Marketing and Management of Innovations". e-ISSN 2451-1668. 2020, P. 15-22. **У фаховому виданні. Індексовано в Index Copernicus.**

14. **Ліскович Н.Ю.** Компетенційний підхід в стратегічному позиціонуванні авіаційних підприємств України. Причорноморські економічні студії. ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій». 2020. № 55. Одеса, 2020. С. 115-120. **У фаховому виданні. Індексовано в Index Copernicus.**

15. **Ліскович Н.Ю.** Україна на шляху лібералізації авіаційного простору. Наукове видання «ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ». Електронний науково-практичний журнал. Випуск 40/2020, – С. 3-13. **У фаховому виданні. Індексовано в Index Copernicus.**

16. **Ліскович Н.Ю.** Assessing tools for the competitive position of an aviation enterprise. The scientific heritage. VOL 3, No. 60 (60) (2021). С. 27-30. **У фаховому виданні. Індексовано в Index Copernicus.**

1. **Ovsak O. P.** Liberalization of the air transport market: state and consequences for the economy of Ukraine. Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми глобалізаційних процесів в світовій економіці»: зб. тез доповідей, 18 березня, м. Київ. НАУ, 2021. С. 256-259.

2. **Ovsak O. P.** Assessment of the impact of airspace liberalization on the economy of Ukraine. Modern problems of economy and business: materials of the IX International scientific and practical conference (Kiev, October 29, 2020 y.) - К.: НАУ, 2020. – 197р., P.171-172.

3. **Ovsak O. P.** Liberalization of the air transport market: state and consequences for the economy of Ukraine Abstracts of XIII International Scientific and Practical Conference «Modern problems of globalization processes in the world economy». Editorial board Svitlana Miziuk, Volodymyr Zhavoronkov [and others], Kiev, 2021, National Aviation University. К: НАУ, 2021. P.256-259.

4. **Ovsak O. P.** Key issues of strategic management of aviation infrastructure of Ukraine. Матеріали XV міжнародної науково-технічної конференції «АВІА-2021». – К.: НАУ, 2021. С.24.16-24.20.

5. **Данілова Е. І.** Економічна безпека як стан захисту економічних інтересів підприємства. Сучасні наукові погляди на модернізацію, інноваційні технології та фінансові процеси: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених (м. Київ, 28 березня 2020 р.). – К.: Аналітичний центр «Нова Економіка», 2020. – С.26-29.

6. **Данілова Е.І.** Особливості оцінювання збалансованості економічних інтересів авіакомпаній. Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень: матеріали міжнародної наукової конференції (Т.1), 10 квітня, 2020 рік. Луцьк, Україна: МЦНД, с.29-30.

7. **Novak V.O., Kyrylenko O.M., Razumova K.M.** Development of air transportation during the years of independence of Ukraine. The materials of the XVI International academic professional conference "Modern management problems": October 23, 2020. – К., 2020.–P.56-58.

8. **Новак В.О., Кириленко О.М., Разумова К.М.** Управління інформаційними процесами економічної безпеки підприємств. Нові виклики для аграрного сектору України в умовах глобалізації: Міжнародна науково-практична конференція, 22 жовтня 2020 р. – К.: НУБіП України, 2020. – с. 167-169.

9. **Разумова К.М., Новак В.О., Кириленко О.М.** Актуальні питання щодо подолання кризового стану авіаперевізників в умовах covid-19. Матеріали Всеукраїнської НПК «Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці»: 7 грудня 2020р.- К.ДУІТ, 2020.- 375с., С. 155-157.

10. **Kyrylenko O.M., Novak V.O., Razumova K.M.** Organizational and economic aspects of adaptation of transport enterprises to for major circumstances. The materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference "MANAGEMENT AND ADMINISTRATION IN THE CONDITIONS OF RESPONSE TONATIONAL SECURITY HYBRID THREATS". December 7, 2020-K., DUIT, 2020.-P.262-264.

11. **Kyrylenko O.M., Novak V.O., Razumova K.M.** Influence of air transportation development trends on strategic positioning of aviation transport in Ukraine. The materials of the XVI International academic professional conference "Modern management problems": October 23, 2020. – K., 2020.–375p., P.31-33.

12. **Новак В.О.,** Рибачок О.О. Формування конкурентних переваг підприємства при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Нові виклики для аграрного сектору України в умовах глобалізації: Міжнародна науково-практична конференція, 22 жовтня 2020 р. – К. : НУБіП України, 2020. – с. 173-175.

13. **Коваленко Ю.О.** Інновацізація розвитку зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів світового господарства. Нові виклики для аграрного сектору України в умовах глобалізації: Міжнародна науково-практична конференція, 22 жовтня 2020 р. К. : НУБіП України, 2020. С.167-169.

14. **Kovalenko Y.O.** Main aspects of foreign economic cooperation in the innovation in conditions of globalization. Modern management problems: XVI International academic professional conference. October 23, 2020.

15. **Коваленко Ю.О.,** Оксенюк М.М. Інноваційні аспекти розвитку транспортно-логістичних систем водного господарства України. Глобальні виклики суспільства: правові та економічні аспекти: Всеукраїнська науково-практична конференція, Київ, 2021, 28 квітня. С 23-24.

16. **Lytvynenko L.L.** Interaction between online travel agencies and air carriers for strategic leadership. Стан та тенденції розвитку економіки, обліку, фінансів і права: міжнар. наук.-практ. конф., 9 липня 2020 р.: тези доп. – Полтава, 2020. – С. 44-46.

17. **Lytvynenko L.L.** Strategic leadership development of online travel agencies for customer-oriented value. Сучасні проблеми менеджменту: XVI міжнар. наук.-практ. конф., 23 жовтня 2020 р.: тези доп. – К., 2020. – С. 36-38.

18. **Lytvynenko L.L., Lytvynenko S.L.** Sustainable competitive advantages and economic growth: the EU transport cluster approach. Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці: всеукр. наук.-практ. конф., 7 грудня 2020 р.: тези доп. – К., 2020. – С. 168-170.

19. **Ліскович Н.Ю.** Чинники стратегічного позиціонування авіаційних підприємств України. Конкунетоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. м. Кропивницький, 14 квітня 2020 р.: тези доп. – Кроп., 2020. – С. 251-253.

20. **Ліскович Н.Ю.** Проблеми, що визначають особливості функціонування авіаційної галузі України. Наукове видання. Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної Науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених «Міжнародні, нормативні та управлінські аспекти соціально-економічного розвитку». м. Київ, 25 квітня 2020 р.: тези доп. – К., 2020. С. 44-46.

21. **Ліскович Н.Ю.** Tools for improving the strategic positioning of aviation enterprises in Ukraine. Конгресс НАУ. the Ninth World Congress "AVIATION IN THE XXI-st CENTURY" – "Safety in Aviation and Space Technologies". Kyiv, September 22-24, 2020.

22. **Ліскович Н.Ю.** Оцінка ефективності впровадження стратегічного позиціонування авіаційних підприємств. Збірник наукових матеріалів VIII Міжнародної інтернет —конференції «SCIENCE AND INNOVATION» 9-10 вересня 2020 р., Великобританія, Ліверпуль. С. 75-78.

23. **Ліскович Н.Ю.** Improving the strategic positioning of Ukrainian airlines in the context of the pandemic. Modern management problems: XVI International academic professional conference. October 23, 2020. С. 33-34.

24. **Зарубінська І.Б., Новак В.О.** Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародного ринку авіаперевезень. Матеріали XVII міжнар. НПК "Сучасні проблеми менеджменту": 29 жовтня 2021р.- К.НАУ, 2021.- 145с., С. 74-76

Даний анотований звіт розглядався та обговорювався на засіданні кафедри Менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств від 29 листопада 2021р., протокол № _____.

В результаті розгляду прийнято рішення продовжити виконання науково-дослідної роботи та перейти до третього етапу: «Дослідження експортного потенціалу авіаційної галузі України».

Завідувач кафедри Менеджменту
зовнішньоекономічної
діяльності підприємств

Кириленко О.М.

Науковий керівник

Кириленко О.М.

З анотованим звітом ознайомилася:

Декан ФТМЛ (_____)

Мостенська Т.Л.